

שלום רוזנר

The בורר of מלאכה - Part 1

1. מ"ב הקדמה להל' שבת

וכן באסור בורר מצוי מאד
 להכשיל מפני חסרון ידיעה. דרך משל, כשיש לו בשר
 של שני מיני עופות מחלקין, ורוצה לברר מין אחד
 מחברו ולהניחו אלאחר זמן, דאסור גמור הוא, כמבאר
 בפוסקים, אלא יקח מהן מה שהוא רוצה לאכל עכשו
 והשאר ישאר מפילא. וכן ללקט השמן שעל החלב
 (שקורין סמטענ"ע) בצמצום, יש בזה משום בורר,
 אלא יניח מעט לצד החלב או שיקח מהחלב עמה;
 ועוד כמה וכמה הלכות בענין בורר

2. בעל המאור שבת קו.

וזוהו באור הדבר כל שלשים ותשע מלאכות שהיו כנגדן במשכן כולו היהו בהם צורך לגופן, חוץ מן הזורה והבורר
 שהוא זורה המוץ מן הגורן ובורר הצרורות מן הכרי, וזה הוא עיקר מלאכתן לדחות המוץ והצרורות מן הכרי, וכן
 חייב עליהן ועל כל תולדה שלהם, אבל שאר מלאכות עיקר הוא לצורך גופן..

3. ביאור הלכה סימן שיט

* לאכול מיד - הנה בספר ישועות יעקב הקשה בעיקר מלאכת בורר אפילו בורר פסולת מתוך אוכל אמאי חייב
 הרי הוא מלאכה שאין צריך לגופה דהרי אינו צריך להפסולת כלל אלא שבוררו כדי לדחות הנזק מעליו והרי הוא
 כמוצא את המת לקבורו ותיירץ דענין מלאכת בורר הוא שהפסולת אינו ראוי לאכילה וגם האוכל אין ראוי כ"כ
 לאכילה עם הפסולת שבתוכו גלל כן הוא מפריד הפסולת מן האוכל וא"כ המלאכה אינה נקראת על ברירת
 הפסולת רק דמתקן האוכל שיחיה ראוי לאכילה וזוהו מלאכה הצריכה לגוף האוכל דמשוי ליה אוכל גמור ולפ"ו
 דוקא פסולת מתוך אוכל דאין ראוי לאכילה כלל מתחלה ומשוי ליה אוכל ע"י הברירה הזאת אבל בשני מיני אוכלין
 כשמפריד האוכל השני מחמת שאינו רוצה לאכלו חשוב משאצ"ל כיון דאוכל זה שרוצה לאכול כעת ראוי לאכילה
 אף אם לא נפרד האוכל השני ופרידתו הוא רק מחמת שכעת אין נפשו חשקה בו הוי משאצ"ל עכ"ל וא"כ לפי דבריו
 יהיו דברי הרמב"ם הנוכר בשו"ע ס"א לשיטתו דמלאכה שאצ"ל חייב אבל לדידן דפסקין דמלאכה שאצ"ל פטור
 לא יהיה חייב לפ"ו בבורר אותו שאין חפץ לאכול אפילו בכלי ורק אם בורר אותו שחפץ לאכול לאלתר ובכלי או
 בידו ולאחר זמן וקשה דלפי דבריו אמאי העתיק הרא"ש [ויתר הפוסקים] דס"ל דמשאצ"ל פטור את הדין דאותו
 שאינו חפץ לאכול מקרי פסולת וא"א לומר דלהקל העתיק זה כמו שמוכח בדבריו שם וע"כ צ"ל דס"ל דגם בשני
 מיני אוכלים המעורבים מתפיה כל מין ע"י ברירת חבירו ממנו וע"כ מקרי מלאכה הצריכה לגופה רק כ"ז לא שייך
 כ"א כשהמינין מעורבין יחד כל מין בחבירו ונתקן המין ע"י ברירת חבירו ממנו

4. שולחן ערוך אורח חיים סימן שיט סעיף ג

היו לפניו * שני מיני אוכלים מעורבים, בורר אחד מאחד * (יב) ד ומניח (השני כדי) * לאכול מיד. הגה: ושני מיני דגים מקרי
 שני מיני אוכלים ואסור לבורר א' מחבירו אלא בידו, כדי (יג) לאכלן מיד, אע"פ שהחתיכות גדולות (יד) וכל אחת נכרת בפני עצמה. אבל כל שהוא מין א'
 אע"פ שבורר חתיכות >ב< גדולות מתוך קטנות, (טו) ה לא מקרי ברירה. ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או לחיפף
 שרי הואיל ואיז בורר מן אחד מתוך חבירו (נתחמת הדשן טז נ"ז). ואם בירר והניח לאחר זמן אפ"ל לבו ביום, כגון * (טז) שבידר
 שחרית ו לאכול בין הערבים, חייב.

The Halachic guidelines for mixtures

Rav Ribiat p. 388-9.5

Objects are considered Halachically "mixed" if they meet any *one* of the following conditions:

- They are mingled or interspersed
- They are embedded or attached
- They are absorbed or interfused

a-1) Items that are mingled or interspersed

An assortment of foods or items that are randomly mixed so that the individual items are difficult to identify without prior separation, or are entangled, is considered a Borer mixture.²²

1

|| > Examples:

- Peanuts in a bowl with raisins²³
- Salt with grains of rice (meant to keep salt from clumping in a salt shaker)²⁴
- An assortment of laundry in a basket²⁵
- Mixed silverware drying in a cutlery rack²⁶
- 16 • A bowl of mixed fruits²⁷
- Assorted seforim stacked together^{27a}
- Loose, disarranged pages of a book (e.g. whose binding is broken)^{27b}

a-2) Items that are embedded or attached

An object that is embedded in another item is considered mixed with that item. Even two distinctly identifiable items can be considered part of a Borer mixture if they are attached at any point.²⁸ This is because they are considered mixed at their point of connection. Separating them at that point can be Borer.

> Examples:

- Bones in fish,²⁹ chicken bones in chicken,³⁰ fat on meat³¹
- 26 • Peel attached to fruit or vegetable³²
- Seeds or pits in fruits, vegetables, melons, etc.³³
- Eggs or³⁴ nuts³⁵ in their shells
- Wrappers stuck to ice pops, candies, salami, etc.³⁶
- Dirt on vegetables or fruits³⁷
- 31 • Grapes attached to the stems³⁸
- Fruits or vegetables still connected to their stems (e.g. apples, strawberries, tomatoes)³⁹
- Raisins in raisin challa^{39a}

6. ערוך השולחן אורח חיים סימן שיט

סעיף ח

ולפ"ז יש לשאול שאלה גדולה דאך מצאנו ידנו ורגלינו בכמה דברים כגון שמונחים מעורבים כפות ומזלגות וסכינים ואנו צריכים כעת לסכינים ובוררים הסכינים מביניהם או הכפות או המזלגות וכן כשתלויים הרבה בגדים על הכותל ונצרך לשנים ושלשה בגדים ונוטלין מהכותל כל הבגדים ובוררין הבגדים הצריכים והשאר תולין על הכותל בחזרה וכן אם היו מונחים הרבה ספרים מעורבין זה על גבי זה וצריך כעת לאיזה ספרים ובוררין ונוטלין וכן על השלחן אצל העשירים יש כמה מיני קערות קטנות וגדולות ולכל מאכל בוררין קערות שונות וכיוצא בזה כמה עניינים ואם יש ברירה בכל דבר לא מצאנו ידנו ורגלינו בהרבה עניינים: 6

סעיף ט

ותשובת דבר זה משני פנים האחד דבדבר הניכר הרבה לעין הרואה לא שייך לומר בזה ברירה שאין זה ברירה אלא נטילה בעלמא וכל אלו הדברים שחשבנו הם נראים לעין כמו בבגדים וכלים וספרים כמובן ואין לומר הא גם שני מיני פירות נראים לעין כמו תאנים וענבים דאינו כן דמתוך קטנותן וריבויין צריכין לברור זה מזה משא"כ בבגדים וכלים וספרים והשני שהרי יתבאר דבשעת האכילה יכול ליטול אוכל מתוך הפסולת ולאכול שאין זה דרך ברירה ודרך האכילה בכך וממילא דבכל הדברים שאנו צריכין כעת ללוש הבגדים ולהשתמש בכלים וללמוד בהספרים 11

הוי כשעת אכילה ולא שייך בזה ברירה [ובוודאי לברור ספרים זה מזה כדי להעמידן על מקומן או בגדים זה מזה כדי לתלותן וכן בכלים אין היתר לטעם זה אבל לטעם הראשון אין איסור בדבר ויש לעיין בזה ודו"ק]

7. שביבת השבת בורר ד.ה.

ויראה לי דהבוררים סל של תפוחים או ביצים, גדולים בפ"ע וקטנים בפ"ע, ברירה גמורה היא אך שהם מין אחד, אחד שיש לו קפידא ברבר, ואסור מדרבנן עכ"פ.....ומה הם נקרא ב' מינים? כל שחלוקים בטעמן אן בשמן הם ב' מינים. בשר של מיני עופות מחולקין, וכן צלי ומבושל, ועוגות דבש עם עוגות הנילושים בשומן...

8. שו"ת אגרות משה אורח חיים ח"ד סימן עד

(י) כתבו האחרונים דיש בורר בבגדים, האם אנפילאות מב' צבעים חשובות לב' מינים.

תשובה: ודאי אנפילאות משני מיני צבעונן הם שני מינים כיון דמקפידין על זה איזה ללבש אם מצבע זה או זה, אף של"ד למיני פירות וויינקשיל דהפמ"ג בא"א סי' ש"ט ס"ק ה' דחתם בעצם שתי מינים.

9. שש"כ גיכו-כח

1) (כו.) מין אחד של חפצים שבא בגדלים שונים או בצבעים שונים למטרות שונות, אם אין תשמישם זהה, הרי הם נחשבים לשני מינים שונים, ולכן יברור את אלה שרוצה להשתמש בהם עכשיו ולא יברור את האחרים, כדין כל ברירת פסולת מתוך אוכל. ולפיכך, סליכות קטנות וגדולות, אם רצונו בגדולות — אסור להוציא את הקטנות ולהניח את הגדולות, וכן להיפך. בגדים של שני בני אדם, או אפילו כולם של אדם אחד, אבל הם עומדים למטרות שונות, כמו בגדי שבת ובגדים לימות החול, יקח את אלה שצריך להם עכשיו, ויניח את האחרים (טו). וראה להלן סעיף פ.

1) (כח.) חבילת מצות שיש בה שלמות ושבורות, מותר להוציא מתוכה מצה מצה, עד שימצא שתי מצות שלמות שראויות ללחם משנה, ואין בו משום איסור ברירה, וכמבואר לעיל סעיף ד ויהי אולם אם המצות השלמות והשבורות מונחות במעורב, ולא בחבילה, אל יוציא את השבורות ויניח את השלמות, שהרי השבורות אינן כשרות למצוה זו, ובלקחתן יהיה משום ברירת פסולת מתוך אוכל (טו). ואם מניח מצות על השולחן לפי צורך הסעודה, מותר לברור מתוכן גם את השבורות שאין ראויות ללחם משנה (א).
הבא לערוך את שולחנו ורוצה ליתן רק מצות שלמות לשם יופי — מותר להוציא גם את השבורות שאינו רוצה בהן עכשיו (טו).

Rav Ribiat p. 393 .10

➤ **Examples:**

- 1) Chocolate cake was cut into uneven slices. Selecting the larger slices from the smaller ones is permissible because all the slices are considered the same type even though they appear different due to their varied sizes.⁷³
- 2) Conversely, spoons of different sizes (e.g. teaspoons and tablespoons) are considered different types.⁷⁴ Similarly, socks or shirts of different sizes are considered different types, even though they are the same color or style, and look very much alike.⁷⁵

Obviously, if one hopes to avoid confusion, he must understand the Halachic criteria for recognizing and distinguishing types.

11. איל משולש פ' ב הערה יג

נראה לי דחלוק דין ב' מינים לענין איסור והתיר [כגון דין ביטול ברוב] מדין ב' מינים לענין בורר. הקובע לאו"ה הוא אם הם דברים שחלוקים זה מזה מצד עצמם, בתכונותיהם, בטעמים, או במראיתם וכיו"ב, משא"כ לענין ברירה הקובע הוא החשבת בני אדם.

12. תוספות מסכת שבת דף עד עמוד א

היו לפניו שני מיני אוכלין גרסי' - וכן פירש ר"ח דבאוכל מתוך אוכל שייכא ברירה שבורר אותו שאינו חפץ לאכול מתוך אותו שרוצה לאכול דאותו שאינו חפץ בו חשיב פסולת לגבי אותו שחפץ לאכול וכן משמע בירושלמי דגרס הבורר אוכלים מתוך אוכלים חזיקה אמר כו'.

13. ט"ז אורח חיים סימן שיט ס"ק יב

בפרק כ"ג כתבו התנ"י היו לפניו ב' מיני אוכלים גרסי' כו' עכ"ל ונרא' לכאורה דר"ל דאין שייך ברירה אלא במידי דאוכל אבל בשאר דברים כגון לברור כלי מתוך כלים אין שייך בזה איסור בריר' וכ"מ מכל הנוכ' באיסור בורר נקטוה במידי דאכילה וע"כ לא נקט התנא סתם היו לפניו ב' מינים אלא אוכלים דוקא. אלא דאיתא בגמ' אח"כ ש אמר רבא האי מאן דעביד חביצה /חביטא/ חייב משום ז' חטאות וחשיב רש"י בורר ביניה' דהיינו בורר הצרורו' הגסות מתוכו כו'. וא"כ צ"ל הא דכתבו התנ"י מיני אוכלין גרסי' לרבנותא דאפ"י באוכל מתוך אוכל אמרינן דהנשאר הוא פסולת:

14. משנה ברורה סימן שיט ס"ק טו

כתבו האחרונים דה"ה בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך ברירה וע"כ צריך לברור זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישאר על מקומם ולא להיפוך ואפשר דאם תלויים כמה בגדים על הכותל ומחפש אחר בגדו שרוצה עכשיו ללבשו ועי"ז מוכרח לסלק מתחלה כל שאר הבגדים לא הוי בכלל בורר וכן אם מונחים בקערה כמה מינים יחד זה על זה והמין שרוצה לאכול מונח למטה ומסלק אלו שמונחין למעלה כדי שיוכל להגיע להמין שלמטה וליטלו לא הוי בכלל בורר ועיין בבה"ל:

15. אור שמח הלכות שבת פרק ח הלכה יא

דע דבורר גדרו הוא בדבר הבלול יחד ומשתמש כשהוא בלול, בזה אם בורר מאתו פסולת מתוך האוכל, או בשני מינים, הוי בורר, והוי מלאכה, אבל בדבר שאינו בלול לא שייך בורר, והוה שמעורר הירושלמי (שבת פ"ז ה"ב) רמונים מגו רמונין, מעתה אפילו בני נשא מגו בני נשא, פירוש דאין בלולים, ולפי זה בורר כלי מתוך כלי, דאטו משתמש כשהן בלולים, הלא בכל קערה משתמש בפ"ע לא שייך בהו בורר, אלא שהטורי זהב כתב דבורר הוי לא במאכל לחודה, רק בעץ ומתכות ג"כ, והביא ע"ז מדברי רש"י (שבת עב, ב ד"ה חייב אחת עשרה) גבי חלתא דבורר קנים יפות חייב, ושם יכול לעשות כשהן בלולין, וזה כתב הט"ז סימן שיט ס"ק י"ב, דבדברי התוס' (שם עד, ב ד"ה היו) נראה דדוקא באוכלים הוי בורר, ולא כלים, והביא דברי רש"י, וממה שפלטה קולמוסו כלים הביאו המחברים הבאים אחריו דגם בכלי איכא בורר, וטעו בזה, דבמלאכת בורר צריך שיהא בלול, ואין זה לא בכלים ולא בבגדים, אלא שמאכל לאו דוקא וכמו שביארנו.

16. באר משה ויסח

זכ"ז טוב מאוד שאם כוון לשום ספר ונא לידו ספר שאינו רואה בו עתה להשתמש בו, מה טוב שיעיין בו רגע אחד ענין אחד ויחזירנו ויבזה ולא יד"ח אלוהא דכריע בלא שום חשש ופיקפוק. וכן לא יבדר בלול שבת על מנת שיעיין בו בבקר רק חיוב כשנא לידו הספר שרואה בו יעיין בו קצת ושוב ייחנה מידו עד למחר בבקר. וידענא שספרי האחרונים מלאים מעניינים אלו ובגלל ערדוהי שעברו כל גבול ח"א לי חפשא אחרים לעיין בהם, והניל נראה לי נכון להלכה ולמעשה. ועיין קנה מנורה סי' שיט סק"ל. לפי"ז איסור לברור בגדו הילדים בלול שבת לאורך מחר בבקר אלא ישאו זה סמוך ללבושתן. אולם אם הבגדים מונחים עי"ז ואינו נריך לברור רק להסיר יחד כמה בגדים המונחים עי"ג הנגד שלריך לו

לאורך החינוך אין זה בכלל בורר כלל ושכי בכל אופן כמפורש במ"ב (סי' שי"ט סקט"ו) ובבילור הלכה (שם ד"ה לאכול). ועיין במ"ז נדברו" ח"ז סי' ע"ו שברגע זה בא לידו ומחמיר יותר ולא ראה כל הריל זגס את דברי האור שמה אינו מחזיר וזה גרס לו להחמיר כ"כ. ועיין עוד בסוף (אות לד) — ודע דלהאור שמה (פ"ח מהל' שבת הל"א) שיטה אחרת דכל שאינו בלול לא שייך צ"י ברירה רק לקוחה בעלמא ולפי דבריו עפ"י ראייה מירושלמי העלה דליכא ברירה בכלים מלבושים וספרים, וקשה להקל ואין להקל למעשה. ועיין מנ"ח מוסך השבת אות ז'.

4

Rav Ribiat. 17 עמ' ש-ש

1 וזה לשון השלטנו גבורים: "הרמב"ן והרשב"א פירשו דקניבת ירק דלית בה אלא משום שבות והיינו הירח הירק והביאו ראיה לזה מן הירושלמי. אבל להסיר העלין המעופשין מן הירק כתבו דהוא אסור משום בורר. ואיכ לדידהו אין תקנה לקנוב הירק בשבת [כלומר, קניבת הירק כפירשי שפירש דהיינו שמסיר העלין המעופשין מן הקלחין] כי באותו תיקון מסירות הנשים כל העלין המעופשין וקורין אותו להדיא ברירה שאומרים ביררנו הירק לטבול ואין תקנה לזה [כלומר, למי שרצה להסיר העלין המעופשין] אלא כדרך שאמרו בשאר הברירות לברור ביד ואוכל מתוך פסולת לאלתר כאשר ביארנו לעיל בדין הברירה.

11 והנה ממה שהוסיף בלשונו לבאר טעם דהסרת עלין המעופשין מן הקלח הוי איסור בורר משום דקורין אותו להדיא ברירה שאומרים "ביררנו הירק לטבול" משמע דאיסור בורר תלוי בדעת ולשון בני אדם, ולכאורה עיקר כוונתו בזה לחלק בין הסרת עלין מעופשין דאסור משום בורר להדחת הירק מן הכלוך שעליו שכתבו הרמב"ן והרשב"א שהוא רק משום שבות (ואילו משום בורר מותר). דלכאורה מאי נימ בין זלי דבתרווייהו איכא אוכל ופסולת מעורבים.

16 ולזה כתב שהענין הוא שהסרת עלין מעופשין, בניא קוראים אותו ברירה, "שאומרים ביררנו הירק" משאיכ בהדחת ירק אין אומרים "ביררנו את הירק".

ונראה בביאור הדבר, דמלאכת בורר אינו שייך אלא היכא שהתערבות היא גופא עצם הפגם. וענין בורר הוא לתקן הפגם הזה ע"י שמבדיל ומבכר השני מינים המעורבים.

21 וכל זה אינו אלא כשהתערבות היא בעצמה הוא הפסול. וכגון צורות עם הגרעינים ופירות, ושני מיני אוכלים מעורבים וכן עצמות בבשר, שמרים ביון, פירות בקליפתן וכו' שבכל כיו"ב, דעת בני אדם הוא שעירובם הוא הפוסלתם.

26 משאיכ בכגון המפלה את בגדיו מן הכינים התחובים בתוכם, דאע"ג דאין ספק שזה תערובות של שני מינים, אבל מ"מ לא שייך בורר משום דבכה"ג אין התערבות של הכינים בעצמה הפגם. אלא שערכוב הכינים בתוך הבגד גורמת שעכשיו אין הבגד נקי ללבוש לדעת בני אדם וממילא, אין הסרת הכינים ענין ברירת התערבות בדעת בני אדם, אלא שהוא ענין נקיון שמנקה הבגד מן הפגם שנגרם ע"י התערבות וכן י"ל במלבן וכובס, שאין התערבות לכלוך גופו הפגם, אלא שהלכלוך גורם שהבגד שוב אינו נקי, ולכן, ענין הסרת הלכלוך הוי רק ענין נקיון שזהו תכלית הכונה בהסרת הלכלוך, ולא רק לברר התערבות.

31 וכן הקולף את השעוה מן הקלף וכדומה, דלא חשיב בורר משום דאין הויות התערבות עצמה גוף הפגם, אלא שע"ז אין הקלף נקי, דומה לליכלוך ע"ג בגד.

וכן על דרך זה יש לפרש מהדחת כלים אמאי לא הוי בורר, דאין הפגם בהכלים הויות תערובות לכלוך עם כלים. אלא שבזה שהם מעורבים חשובים הם מלוכלכים, והדחת הכלים בכה"ג הוא ענין נקיון כהג"ל.

36 (אכן לפי"ז, צ"ל הדחת פירות מלוכלכים לא הוי בורר (וכקניבת הירק לדעת הרמב"ן והרשב"א ודלא כמו"ש במ"ב ס"י שייט ס"ק כ"ט שכתב דאסור לשרות תפוחי ארמה במים להסיר האבק מעליהם) ולא קשה מעיקר הדין דאין שורין את הכרשינים (ש"ע שם סעי' ח') דהתם מייירי שהקש ותבן וכיו"ב מעורבים בין הפירות (דמייירי שהם פירות קטנים) שהתערבות היא הפוגם כדביארנו.

41 וכן הכלל בכל הצוירים שהבאנו לעיל. בגדר הדבר הוא דכל היכא שרואים תערובות שהוא בעצמה הפגם, אז תיקון התערבות הוי בורר. אבל היכא שאין

התערבות גוף הפגם, אלא שהוא גורם לפגם אחר, אז לא שייך מלאכת בורר כלל, וגדר זה תלוי בדעת בני אדם, כלומר איך שרואים זה הפגם שבאים לתקן.

והנה ידעתי כי בסברא דקה אנו תולין הרבה דברים חמורים, אבל אם נתקבל דבר זה אל הלב להבין, תראה שנתיישבו הרבה דברים קשים שטרחו המפרשים לבאר בשאר מקומות (וע' מ"ש לקמן הערה 61).

18. ש"כ פ' ג הערה ז

1 ואפשר שניקוו של כל ובר שדרכו תמיו להתלכלך ורגילים שוב לנקותו, לא נקרא בורר אלא מנקה. ועיין בשלטי הגבורים סופט"ו דשבת, דמשמע שהכל תלוי בלשון בניא, אי קרו ליה בורר או לא, וכניקוי השוינים והגוף מהפסולת שבהם או הרחיצה כדי להסיר הלכלוך מעל בשרו, כן גם ניקוי כלים ובגדים, והיינו נמי סעמא דליכא איסור בורר בשטיפת כלים והדחתם, ולכן, הסוחס את הבגד הרטוב ממימיו חייב משום מלבן ולא משום בורר (עין תהלי"ד ס"י שכ ס"ק יז, וראה לעיל הערה ג), גם הזומר עצים וכשים והמנכש עשבי בר אינו חייב משום איסור ברירה (אך אפשר דליכא איסור ברירה במחובר לקרע). ומשום טעם זה גם אין כביבוד הכית משום ברירה (וגם יש לדון, ולא שייך ברירה אלא בדברים השוים לפחות מבהינה מסוימת דשייך בהו עירבוב, משאיכ בהדחת כלים מהלכלוך שעליהם, ולא שייך לומר שהכלים מתערבים בכלוך, וכן בכיבוד הבית וכיו"ב). כל זה שמצתי מהגרש"ז אויערבג שליט"א.

19. שולחן ערוך אורח חיים סימן שיט סעיף י

י יין > או מים שהם צלולים, (לד) מותר לסנון במשמרת. הגה ואע"פ שיש בו * (לה) קסמין דקין, * הואיל וראין לשתות בלא הכי (סמ"ג). אבל בסודר, מים (לו) אסור * (לז) יא משום ליבון, (לח) <ז> ויין ושאר משקין, (לט) מותר. <ח> ואם הם עכורים, בין מים בין יין, (מ) אסור לסנון. (מא) יב <ט> ולהרמב"ם, במשמרת אסור ואפילו מים ויין צלולים; * ואפילו בסודרים לא התירו אלא בצלולין אבל (מב) לא בעכורים. * (מג) <ו> ויין מגתו, כל זמן שהוא תוסס (פ"י שנראה כחותה), טורף תבית בשמריה ונותן (מד) לתוך הסודר.

20. חז"א ס' נג

ואם משמרת שעל הברזא תלויה בשביל לסנן מים מן החול, אם רוב בני אדם אינם נמנעים מלשתות המים בלא סינון, מותר, וכדאיתא שו"ע שי"ט:י, אבל אם החול מרובה שאין רוב שותין מהן בלא סינון, אסור.

21. ארחות שבת עמ' קמאסינון מים עבור איסטניס

לט. אדם שהוא איסטניס ואינו שותה כלל מים בלתי מסוננים יש מפוסקי זמנו שהורו שאין לו להשתמש בברז המחובר למערכת טיהור מים, משום שלגביו יש כאן מעשה ברירה^{ל"י}. ויש שהורו היתר בזה^{ל"ב}. ולענין אדם שאינו מקפיד לסנן את המים אם רשאי לסנן עבור אדם המקפיד ראה הערה ל"ט.

לז. כן שמענו מהגרי"ש אלישיב שליט"א, וטעמו ע"פ הבה"ל סי' שי"ט ס"י ד"ה הואיל בשם הפמ"ג שאפשר שבאיסטניס אין היתר דמשתתי כהכי, ואף שיש לדון ולומר שנידון מים שאינם מסוננים קיל טפי משום שהפסולת המעורבת במים אינה ניכרת לעין כלל, מ"מ דן זאת הגרי"ש שליט"א כמעשה ברירה כיון שיש כאן שינוי ניכר בטעם של המים והמקפיד לסנן מחשיב את החומרים המעורבים במים כפסולת. וכן דעת הגרי"ש ואזנר שליט"א במכתב המובא בסוף הספר.

לח. כן שמענו מהגרי"ש קרליץ שליט"א, וטעמו משום שהפסולת אינה ניכרת במים, וגם אחר הסינון אין היא ניכרת במסננת [ורק לאחר פעולות רבות של סינון ניכרת הפסולת במסננת]. וכתב מר"ר הגרי"ש אויערבאך שליט"א הנראה דכיון דיש כאן בורר בכלי, דע"י הכלי נעשה הברירה, לא מגרע מה שאין ניכר הברירה במים ובכלי, דהכלי מחשיכו למעשה ברירה. כל שיש בזה ברירה שהאדם זקוק לה.

22. שו"ת יחוה דעת חלק א סימן ב

והנה בכף החיים שם הוסיף: ונראה שלפי דברי המקובלים שעל ידי ברכת האילנות מברר ניצוצי קדושה מן הצומת, יש איסור נוסף משום בורר בשבת. ולכן אסור לברך ברכת האילנות בשבת ויום טוב. ע"כ. וראיתי בספרו שו"ת באר מים חיים בכתב יד, שנשאל על זה, שהרי גם בכל הברכות והתפלות אנו מבררים, והשיב, שזהו לצורך אותה שעה, וק"ל בורר אוכל לאלתר שרי. משא"כ בברכת האילנות שאינה צריכה לאותה שעה, שהרי יכול לברך ברכה זו בכל חודש ניסן, והרי זה כבורר לצורך אחר זמן שאסור. ע"כ. ותמיהני שמנין לו שבענין רוחני כזה שייך דין בורר, וכל המלאכות האסורות בשבת למדנו ממלאכת המשכן, וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. והרה"ג רבי אברהם פלאגי בספר וימהר אברהם (מערכת ב' אות צ"ט) כתב בשם הרה"ג רבי אברהם פונטרימולי בדרשתו, שחקר אף מתפללים בשבת, והרי אסור לברר אוכל מתוך הפסולת (שלא לאלתר). ותיירץ, שמכיון שיש בזה פיקוח נפש של הצדיקים מותר. ע"ש. ועל כגון זה ל"ל אין משיבין על הדרש. ועיין בשו"ת הרה"ג (חלק ד' סי' קח) שכתב בזו הלשון: ואל תאשימי ותחשדני שאני פוסק הלכה ומורה הוראה על פי דרך הקבלה וכו'. ע"ש. ומרן החיד"א בספר מראית העין בחידושו לסנהדרין (ק ע"א) כתב, שאין להוציא דין על פי סודות. ע"ש. ובשו"ת חתם סופר (תאו"ח סי' נ"א), ואני אומר, כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות חייב משום לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה וכו'. ע"ש. ועיין בשו"ת מנחת אלעזר ח"ב (סי' עח אות ד). ובשו"ת מהר"ץ דושינסקי (סי' ב). ואכמ"ל.

The מור of מלאכה - Part 2

1. משנה בתורה סימן שיט

הנה בורר הוא אחד מל"ט אבות מלאכות של שבת וחייבין עליה ג"כ חטאת בשוגג ומיתה במזיד כמו על שאר מלאכות ובעו"ה הרבה אנשים נכשלין באיסור בורר וע"כ אראה לבאר אותה בעו"ה בכל פרטיה ואקדים לזה הסימן הקדמה קצרה. והוא אין חל איסור בורר מן התורה כ"א באחד משלשה אופנים שאז דרך ברירה היא כן בחול. א) אם בורר פסולת מן האוכל אפילו בורר בידו ודעתו לאכול מיד ג"כ חייב שזהו דרך ברירה בחול לברור הפסולת מן האוכל. ב) אם הוא בורר בכלי שדרך לברור בה כגון בנפה וכברה חייב אפילו הוא בורר האוכל מן הפסולת ודעתו לאכול מיד שכן דרך הבורר בכלי פעמים הוא בורר האוכל מן הפסולת כגון שנקבי הכברה דקין והאוכל הוא גם ופעמים הוא להיפוך [ואם הוא בורר בכלי שאין דרך לברור בה פטור אבל אסור וכדלקמיה]. ג) אפילו אם הוא בורר אוכל מן הפסולת ובידו אך שדעתו לאכול לאחר זמן חייב ואינו מותר לברור כ"א באופן שיזהר בכל ג' אופנים דהיינו שיברור האוכל מן הפסולת וגם שהברירה יהיה בידו ולא בכלי וגם שיחיה דעתו לאכול מיד שאז לאו דרך ברירה היא אלא דרך אכילה היא -

2. רש"י מסכת שבת דף עד עמוד א

אוכל מתוך הפסולת - לא דרך ברירה היא.

3. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן שיט

סעיף א
הבורר הוא מאבות מלאכות שכן במשכן היו בוררים הפסולת מתוך הסממנים לפיכך כל הבורר פסולת מתוך האוכל אפילו בידו אחת ואפילו כדי לאכול לאלתר חייב.
אבל הבורר אוכל מתוך הפסולת כדי לאכול לאלתר אינו חייב אלא אם כן בורר בנפה או כברה שזהו דרך ברירתו אבל אם בירר בקנן או תמחוי פטור מן התורה אבל אסור מדברי סופרים גזרה משום נפה וכברה ואם בורר האוכל בידו כדי לאכול לאלתר מותר מפני שנטילת האוכל מתוך הפסולת כדי לאכלו מיד אין זה מעין מלאכה כלל שדרך אכילה כך הוא שהרי אי אפשר לאכול הכל האוכל עם הפסולת ולא אסרתו תורה אלא לעשותו בכלי המיוחד לכך דהיינו נפה וכברה אבל נטילת הפסולת אין זו דרך אכילה אלא דרך תיקון האוכל שיהא ראוי לאכילה הרי זו מלאכה גמורה ולפיכך אפילו אם האוכל מרובה על הפסולת ויש טורח יותר בברירת האוכל אעפ"כ לא יברור הפסולת אפילו כדי לאכול לאלתר.

סעיף ב
וכן הבורר אוכל מתוך הפסולת שלא לאכול לאלתר אלא להניחו לאכלו לאחר זמן אפילו בו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב לפי שלא שייך כאן לומר דרך אכילה כך הוא כיון שאינו אוכל לאלתר:

4. שו"ת אגרות משה אורח חיים ח"א סימן קכד

בענין בורר לאכול לאלתר בכף ומזלג כ"ד כסלו תשל"ב. מע"כ ידידי הרה"ג ר' נח ברייער שליט"א בספרינג וואלע.
בדבר בורר בשבת לאכול לאלתר אוכל מתוך פסולת ע"י מזלג וכף אם נחשב כבורר בכלי שאסור. הנה פשוט לע"ד דאם ע"י המזלג והכף נברר בנקל מבידו שנמצא שמסייעים למעשה הברירה יש להחשיב זה בורר בכלי ויש לאסור כמו בקנן ותמחוי אבל אם אין עושים להברירה כלום יותר מבידו אלא מחמת שאינו רוצה ללכלך ידו או מחמת שהוא מרחוק ואינו יכול להגיע שם בידו או מחמת שהוא דבר לח ואינו יכול ליקח בידו וכדומה הוא רק כבורר בידו שמותר לאלתר באוכל מתוך פסולת. דהא פירוש קטן איתא ברש"י שבת דף ע"ד שהוא צינור רחב מלאחריו וקצר מלפניו ונותן קטנית במקום הרחב ומנענעו והקטנית מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר והפסולת נשאר בכלי והובא

או"ח/ בסי' של"ט סעי' ד'. וא"כ הוא כלי שמתברר בנקל ע"ז אף שאין עיקר הברירה בכלי זה אלא בנפה וכברה ופטור שהוא כלאחר יד מ"מ אסור מדרבנן כיון שדמי לברירה מאחר דג"כ ע"י הכלי נברר כדפרש"י שם /שבת עד/, וא"כ אף בתמחוי שפרש"י בביצה דף י"ב שהוא קערה גדולה נמי הוא באופן שע"י הקערה מתברר ביותר קלות ע"י ההתפשטות בהקערה ונפרד האוכל מהפסולת ובהו נאמר פטור אבל אסור ונליף מזה לכל כה"ג בכלים שמסייעין להברור. אבל כשהמזלג והכף לא מסייעין להברור אלא משום שאינו רוצה ללכלך ידו או שרחוק ממנו אין לאסור.

5. משנה בחורה סימן שיט ס"ק סב

וכן הקולט שומן הצף ע"פ החלב [שקורין סמעטענע] גם זה הוא בכלל בורר ע"כ יזהר שכשיגיע סמוך לחלב יניח קצת עם החלב ואז שרי וכמ"ש ס"ד וה"ה להיפוך שיטול קצת מן החלב עם השומן הזה [אבל ליקח השומן בצמצום אסור אפילו דעתו לאכול לאלתר שהרי הוא לוקח בכף]

6. שערים מצויינים בהלכה פ"ד

מטעם המבואר, נראה נמי דמותר להשתמש לקליפת תפוחים, מגרדת שגורדין תפוחי אדמה, דשם סכין עליו, אלא שיש לו שם לוואי, וליכא בזה משום עובדין דחול.

7. שו"ת רבבות אפרים גירלה

להשתמש המגרדת של תפוחי אדמה בשבת - בשיעור שאני נתן לפני נשים, שאלוהי אם מותר להשתמש בשבת במגרדת של גזר ותפוחי אדמה למשל, והתרתני. אבל לא רציתי לחדפיס הדברים עד שראיתי כעת בשמ"ב, שכתב נראה נמי דמותר...

8. שולחן ערוך אורח חיים סימן שיט סעיף יד

מותר לערות בנחת מכלי לחבירו ובלבד שיזהר שכשיפסוק הקילוח ומתחילים לירד נצוצות קטנות הנישפות באחרונה מתוך הפסולת, יפסיק ויניחם עם השמרים; שאם לא יעשה כן, הני (נג) ניצוצות (נד) טו מוכחי (נה) שהוא בורר. מותר להגביה החבית על איזה דבר (נו) כדי שיקלח ממנו היין היטב (נדקח הל' י"ט וב"י).

9. משנה בחורה סימן שיט ס"ק נה

(נה) שהוא בורר - ומיירי שרוצה לשתות לאחר זמן דאם בדעתו לשתות לאלתר הלא ק"ל דאוכל מתוך פסולת כשבוררם שלא ע"י כלי מותר אם בדעתו לאכול מיד וכאן אף שמערה מכלי לכלי מ"מ עיקר הברירה נעשה על ידי ידיו ואם נתן קיסמין בפי הכלי שמערה בתוכו כדי שישתן היטב בזה אפילו לאלתר אסור אם אינו מפסיק כשמתחילין הניצוצות לירד משם דחשיב כבורר ע"י כלי. ואסור לשפוך השומן מן הרוטב ואפ"ל אם לא יסירם בכף אלא ישפוך בהכלי עצמה דהוה כבורר ביד ולא בכלי וכנ"ל מ"מ אסור דהשומן מקרי פסולת לגבי הרוטב אם אינו רוצה לאכול השומן לאלתר ופסולת מתוך האוכל אסור אף אם רוצה לאכול האוכל לאלתר כמש"כ בריש הסימן ואם שפך ביחד עם השומן גם מקצת מן הרוטב שרי [אחרונים]

10. שו"ת אגרות משה אורח חיים ח"ד סימן עד

בורר (א) אוכל ומשקה המעורבין ביחד האם מותר להחזיק כסוי הכלי ולהריק המשקה כדי לאכול האוכל לאלתר דאולי הוי כמין אחד שהתיר הרמ"א בראוי לאכילה (או"ח/ סי' של"ט ס"ג). ועוד האם מותר לסגן במשמרת כיון שרוב בני אדם אינם מקפידים על זה (כט"ז סי' של"ט ס"ק ו' בשם הר"ן).

תשובה: הנה מאכל עם משקה אף שהוא מאותו המין הוא כב' מינים דהא גם בשר צלי ומבושל הם שני מינים וכ"ש אוכל ומשקה, אבל פשוט שאם מניח מעט מהמרק אין זה בורר מאחר דעדיין אוכל ומשקה מעורבין אך מסיר את

רבי המרק אין זה בורר, ורשאין להחזיק כסוי הכלי על הכלי ולהניח פתח קטן להסיר את רבוי המרק אבל לא כל המרק. וכן כשרוצה דוקא בהמרק יעשה באופן שאפשר שיפלו משם גם מהאוכל אך לא ברביי שזה יש לחתור.

וממילא לפ"מ שכתבתי דאוכלין ומשקין הם שני מינים לכן כשאחד מקפיד לאכול דוקא או לשתות דוקא לא שייך בטלה דעתו ואסור במשמרת, ואף לא במשמרת אסור כשיסתתן כולו כדלעיל.

11. שולחן ערוך אורח חיים סימן שיט סעיף ח

(כח) ט >ה< אין שורין את (כט) הכרשינין (פי הערך וי"ה בל"ה), דחיינו שמציף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסולת, ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסולת * דהוה ליה כבורר, אבל נותנן בכברה * (ל) אע"פ שנופל הפסולת דרך נקבי הכברה.

12. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן שיט סעיף ח

(ל) אע"פ שנופל וכו' - כיון שאינו מתכוין לכך:

13. Rav Ribiat עמ' שלח

נראה דבאמת לא שייך כלל צורת המלאכה דבורר אלא דמכוין לברירה, דומיא למלאכת מחתך ומשרטט דלא שייך בהוא איסור אלא שמכוין למדה, וה"נ לא שייך בורר אלא במכוין לתקן התערובת, דעיקר תיקון בבורר תלוי בדעתו, וכמבואר לעיל דאוכל מיקרי מה שרוצה עכשיו. וא"כ היכא שאינו מכוין כלל, לא שייך שם צורת המלאכה דבורר כלל.

14. הערה בש"כ גיקחה

מהגרס"ז איירובין שלישי"א, דכלי המיוחד לבורר לצורך מידו בלבד, אפשר דאינו בכלל האיסור לבורר בכלי, ולכן מותר לשפוך תמצית מה דרך מסגרת שבפי החתך, דלהלן סעי' נו, או להוציא שקית התה מהכוס, הגם שטיפות תמצית התה מטפטפות מן השקית, דלהלן סעי' נז וע"ש בהערה קצא, וכמו שמוחר לבורר ביד משום טעמא דדרך אכילה בכך, וגם מותר לשים כך לקלוף בסכין אפילו פסולת מתוך אוכל, וכדלעיל סעי' לא, וכענין מובא ס"י שכא סעי' יב בביה"ל ד"ה מידו, וכמו שמוחר לבורר ביד סמוך לאכילה מטעם דדרך אכילה בכך, כך מותר להתוך בכלי סמוך לאכילה ולא אסר משום טוחן, והה"נ בני"ד י"ל דשרי ע"י כלי אשר בטום אופן אין בוררין בו אלא לשימוש מידו, ועיין להלן הערה קל.

15. ביאור הלכה סימן שיט ד"ה * לאכול מיד

רק כ"ז לא שייך כ"א כשהמניין מעורבין יחד כל מין בתבירו ותתקן המין ע"י ברירת תבירו ממנו משא"כ כשמוטח בקערה מין אחד על מין שלמטה ממנו ומסלק להמין שלמעלה כדי להגיע למין שלמטה ממנו לא שייך בזה תיקון שיחא נקרא מלאכה שצריכה לגופה ויותר נראה דאפילו איסור דרבנן לא שייך בזה וגם אפילו למ"ד משאצ"ל חייב ג"כ יהיה מותר בזה וכדמשמע לשון הרמב"ם והשר"ע דקאמר היו לפניו וכו' מעורבים משמע אבל אינן מעורבים לא שייך שם בורר במה שמסלק מין אחד מתבירו ואפילו אם תרצה לדחוק ולומר דבמה שאינו מסודר כל מין בפ"ע הוא בכלל מעורבין ושייך בזה שם ברירה מ"מ נראה דאין לחמיר בזה רק כשמסלקו מלמעלה ודעתו בברירתו כדי להניחו לאח"כ דאז אם הוא בכלל ברירה נוכל לומר דמקרי מלאכה וגם מלאכה הצריכה לגופה כיון דבהסרתו מכינו אלאח"כ לא שנה אם מכינו על יום זה או על יום אחר אבל אם אינו חושב אודותו כלל רק שרוצה להסירו כדי להגיע למין שלמטה ממנו זה לא הוי בכלל בורר כלל ודומיא דמה שפסק השר"ע לעיל בסימן שט"ז ס"ז לענין צידת נחש דאם מתעסק שלא ישכנו מותר והוא אפילו להרמב"ם דס"ל דמשאצ"ל חייב וכמו שכתבו המפרשים הטעם כיון שאינו רוצה בעצם הצידה רק כדי להפרידו מעליו לא הוי בכלל מלאכה דאורייתא וה"נ בענינו שרוצה לסלקו רק כדי להגיע למין שלמטה ממנו ולענין פסולת מתוך אוכל שאני שמתיפה האוכל ע"י ברירתו משא"כ בזה שאינו מתייפה המין שלמטה עליו ורק משום עצם הברירה שבורר כל מין מתבירו זה לא שייך בזה וכמו שכתבו ראייה מצידת נחש ואף דשם יש כמה פוסקים דפליגי שם אהרמב"ם וס"ל דעיקר הטעם הוא משום דמשאצ"ל פטור א"כ

3

בענינו ג"כ נאמר כן דהיא עכ"פ מלאכה שאצ"ל כיון שאינו מתייפה המין שלמטה עליו ואינו רוצה ג"כ בברירת המין שלמעלה בעצם רק כדי לסלקו ולהגיע למין שלמטה ממנו ואף דשם יש עכ"פ איסור מזדבנן ורק משום דבמקום הזיקא לא גזרו התירו מ"מ נראה דבענינו אין להחמיר בזה דהתנה"ד גופא מצדד מתחלה להקל אפילו כשנתערבו יחד היטב והוא רוצה לבררו כדי להניחו לאחר זמן ומשום דלא שייך שם בורר היכא דכל מין ניכר בפ"ע ולא החמיר בזה לבסוף רק מטעם חשש חיוב ע"ש וכיון דביררנו בענינו דלית בזה חיובא בכל גווני נראה דאין להחמיר בדבר:

16. ש"כ גז

ז. כל מקום שהתירו לברור את האוכל מתוך הפסולת. או לקלוף את הקליפה מן האוכל. או למיץ מינים שונים. וכולם לצורך השימוש המידי, וכמבואר לעיל ולהלן. אין כל הבדל אם עושה כן לצורך השימוש הבלעדי שלו. או אם עושה כן לצורך השימוש שלו יחד עם של אחרים. או אם עושה כן לצורך השימוש של הזולת בלבד. כשהוא בעצמו אינו נהנה ממעשהו (יב). או אם עושה כן לצורך הבהמה (יג).

17. שם גי

י. עובר אדם על איסור בורר גם אם אינו מסיר אלא חלק מן הפסולת. ואילו את שאר הפסולת הוא משאיר במקומה (טז).

(טז) עיין אג"ט מלאכת בורר סעי' ד ומלאכת זורה ארי"ק א. כי בדין זה חלוקים הבבלי והירושלמי. אי חייבים עליו, כי דעת הבבלי היא דמלאכת בורר היא בעצם מעשה הברירה של הפסולת מתוך האוכל. והוא משצ"ג. ולכן חייב גם כשהוציא רק חלק מן הפסולת, ואילו הירושלמי סובר שהמלאכה היא כשנגמר מעשה הברירה וכל האוכל שלפניו הוא מבורר, ועיין ס"י שי"ט בפמ"ג מ"ו ס"ק יג ושם סעי' ג בבית"ל ד"ה לאכול.

18. רמב"ם הלכות שבת פרק ח הלכה יג

והבורר פסולת מתוך האוכל אפילו בידו אחת חייב, והבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב מפני שהפסולת שלהן ממתקת אותן כשישלקו אותן * עמהם ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל וחייב. הבורר אוכל מתוך פסולת בידו להניחו אפילו לבו ביום נעשה כבורר לאוצר ט וחייב, חיו לפניו שני מיני אוכלין מעורבין בורר אחד מאחד ומניח לאכול מיד, ואם בירר והניח לאחר זמן אפילו לבו ביום כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערבים חייב.

19. ביאור הלכה סימן שיט ד"ה * חיו לפניו

1 * חיו לפניו וכו' - הנה הפמ"ג מסתפק דאם בירר מין אחד מתבירו ודעתו להניח שניהם אלאחר זמן אם שייך בזה ברירה דהי אוכל והי פסולת ע"ש ולענ"ד נראה פשוט מלשון הרמב"ם דס"ל דהברירה מה שבורר מין אחד מתבירו ועליו הוא כל מין בפ"ע זהו עצם המלאכה אלא דאם דעתו לאכול תיכף והוא בידו חיו דרך מאכל וא"כ ק"ו הדבר ומה היכא שהניח מין אחד על מקומו שייך שם ברירה וכ"ש בזה שלקח כל מין ומין וביררו לעצמו דחייב והנה הפמ"ג במ"ו סק"ב אהא דאיתא שם דשרי לסתן החלמון מן החלבון ע"י מסננת [שהוא דומה לנפה וכברה] אף דמקרי ב' מינים והטעם משום דאין מסתן החלמון כדי לאכול כ"א ליפות מראה החרדל ומזה הוכיח שם דה"ה דמותו לברור שני מיני אוכלים אחד מתבירו אף ע"י נפה וכברה היכא דאין רוצה לאכול עתה ולענ"ד לא דמי כלל דהתם תרזייהו אינם עומדים לאכילה לעולם דהחלבון נתערב בפסולת החרדל ואין רוצה לאכולה והחלמון יורד למטה לגוון ולא לאכילה ולפיכך אין שייך ע"ז שם בורר שאין מתקנס ע"י ברירתו לאכילה לעולם אבל כשבורר שני מיני אוכלים כ"א מתבירו כדי לאכול כל מין בפני עצמו לאחר זמן הרי שפיר מתקן שניהם ע"י ברירתו ובורר גמור | הוא וכמו שכתבנו:

20. שולחן ערוך אורח חיים סימן שיט סעיף א

* הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלים * ובורר מין ממין אחר, (א) א בנפה ובכברה חייב; * (ב) בקנון ובתמחוי, פטור אבל אסור. (ג) ואם ביררם בידו * כדי <א> לאכול ב לאלתר, מותר. הנה: * (ד) וכל מה שבורר (ה) לצורך איתו סעודה שמיטב בה מיד, מקרי לאלתר (המגיד פ"ח ור"י נ"ב ח"ב ו"סור ורא"ש). (ו) ואפילו אחרים אוכלים עמו, שרי (ועוספת פ' כלל גדול)

ולכן ג' מותר (ז) לבחור הירק שקורין שלאטיון * (ח) מן העלין המעופשין שבו כל מה שצריך לאכול באותה סעודה (ב"י סל שכ"א).

21. שו"ת אגרות משה אורח חיים ח"ד סימן עד

(יג) אי' בהגהות מרדכי ובמאירי (ביצה י"ד ע"ב) דלהניח לאחר שעה הוי כבורר לאוצר וכן הוא בשו"ע הגר"ז ואג"ט האם פחות משעה של ס' מינוט חשיב כבורר לאכול לאלתר.

תשובה: אין שעה זו של שיעור שעה אלא הזמן שהדרך הוא לאשה זו שמסדרת האוכלין להסעודה וקודם לזה אפילו שעה קטנה אסור.

22. ארחות שבת עמ' קמו

ולענין גדר פעולה חשובה המפסיקה, מסתבר דהלכשת ילד וכיוצ"ב אינה נחשבת הפסק, אמנם יציאה מהבית לשם סיוול נחשבת הפסק, וכ"ש שאין לברור בתוך הזמן הקרוב לסעודה ואח"כ ללכת להתפלל בבית הכנסת, דחשיב הפסק ואין זה בורר בסמוך לסעודה.

23. שש"כ שם הערה ר

ושמעתי מגרש"ז דמסתבר שאם לטעם הטוב של התבשיל צריך שיחיו הבצלים מוּנחים במרק זמן רב, ד"ל דחשיב אלא לאלתר וש"י. עכ"ד וחה"נ אם קולף פירות ע"מ לחותכם לסלט שהוא טעים יותר אם מקדים הכנתו.

24. אגלי טל אות ה

ואם מיסב תיכף בסעודה, אף שיתמחמה באכילת שאר דברים יותר משעה עד שיגיע לאכול הדברים הנבררים, מותר לברור לצורך כל אותה סעודה.

25. שו"ת רב פעלים חלק א - אר"ת סימן יב

ודע, כי נסתפקתי בבורר שיעור למלאת הקערה כדי להניחה לפני האורחין לאלתר, ויודע הוא שאין האורחים אוכלים כל מה שמניח בקערה ובודאי ישאר, אך הוא בורר שיעור למלא הקערה מפני הכבוד, דגנאי להביא לפני האורחין קערות חסרים, שאין זה שורת דרך ארץ, אי שרי בכה"ג או לא. וברור אצלי מסברא כל כהא לית לן בה, דגם זה נחשב צורך אותה סעודה דלא לאלתר, ואע"פ שהוא מביא הקערה מלאה מפני הכבוד דוקא מה בכך, הנה גם זה צורך כמו אכילה.

26. שש"כ שם הערה קטו

ויש להסתפק, דאולי מותר גם לקלוף על מנת ליתן לאורח צידה לדרך, אע"פ שהלה יאכל את הפירות רק לאחר, דכיון שעכשיו מכבדו בכך, ה"ז אלא לאלתר.

27. שער הציון אות ה

ואם בירר לאותה סעודה, ואח"כ נמלך לעזבה לסעודה אחרת, אף דחייב חטאת אין בזה, דקדמה מעשה למחשבת, מ"מ לא אריך למעבד הכי [פמ"ג] וצריך ראייה לדבריו, ע' שט"ז:

28. שולחן ערוך אורח חיים סימן שטז סעיף ו

* יושב אחד על הפתח ומלאו, (כד) יכול השני לישב בצדו; ואפ"ל אם עמד הראשון * (כה) יא והלך לו, השני פטור ומותר; והראשון, (כו) חייב.

29. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד א

כי אתא רב דימי אמר: שבתא דרב ביבי הואי, ואיקלעו רבי אמי ורבי אסי. שדא קמייהו כלכלה דפירי, ולא ידענא אי משום דסבר אוכל מתוך פסולת אסור, אי משום עין יפה הוא דמכין.

30. רש"י מסכת שבת דף עד עמוד א

ושדא קמייהו - ולא רצה לברור האוכל מתוך העלין ולתת לפני כל אחד ואחד, אלא שטחן והם נוטלים ואוכלים, ובשטוח זה נפרש האוכל מאלין.

31. שו"ת אגרות משה אורח חיים ת"ד סימן עד

(יא) האם מותר לברר כפות ומזלגות ע"י שיזרקם קודם על השולחן ויפרדו (כי הא דשבת ע"ד ע"א ושדא קמייהו וברש"י שם).

תשובה: היא עצה טובה.

32. ט"ז אורח חיים סימן שיט ס"ק יג

(יג) ע"י מפה כו'. - עמ"ש מזה בס"ל ש"כ ס"א מענין מציעת פירות ועמ"ש בס"ל תק"ו דלחראב"ד יש איסור כשנופלים זבובים לכוס שלא יוציא הזבובים לבדן מן הכוס דהו"ל כבורר פסולת אלא יקח מן המשקה קצת עמהם וע"ש:

33. משנה ברוחה סימן שיט ס"ק סא

(סא) אלא במתקן וכו' - וע"כ כשנופל זבוב או ד"א במאכל ומשקה לא יסיר הזבוב בין ביד בין בכלי דהוי בורר פסולת מאוכל אלא יקח קצת גם מהמאכל או המשקה עמו ויזרוק:

34. חז"א א"ח ס' נג

נדר ללא נדר המפורק ופי' כגורמה מתחזק לדרו לנדר
ונקיב, והנדר מתחזק ככל דלמרו שבת קליט ב' והנדר נקריע לגיל
סתי יד דמותר לשטוח כיון מן סתי והנדר פשמיים חלל לרין
לכפסיק כשכין כגד מזמטע ומשפיק מן כשמיים, כח לסיג והשמיים
כן עם כיון כגלי לחד הוא שרש כיון ומיהו כשמיים מותר
מתי שכל אחד שומע לשמו חלל בסוף כגד עם המרובות על
סמין והמשפיקן עם נדר שלי, ולפעם יש פסוים למר שכין
יקח כצנז פלש עיכ הסיג נדר. לכוין מיהו שעת על גופו וכן
פסיריו והלך יקח קצת משקה עמו והמשקה כשאר ודאי לאו עם
נדר שלי שכצנז לא היה משירי פ' סג.

ט"ז ס' שיט ס"ק יג כהנ דכשנוטל זבוב או ד"א נטום לא
יזילין לנדון לאלא יקח קצת מן המשקה עמהם, וכנכ"ט עם
ס"ק"ט כי נטום מבריל משומר לכסיר לנרשה מן כטום דדני שגף
כגד נדרר ושומד כולו וכן מותר להשחיל צינורא מחלגה וכו' נתיב
דכן כסכים נתיב חלל יש להחמיר סתי"ו וכהו כל דכמיר סתי"ו
נתיב קצת מן המשקה עמה ל"ט, ונלמרב כגל נדרר פסולה
מתוך לזכיל אף אם יקח קצת מן הכצנז פ"ט הפסולה אסור כל
שדמחו על כולו כשאר שיהא נדרר ללא שלייו חש לרקוק שלא
ישלח חטט מן כולו עם הפסולה, ובי"ג כתי פסולתו מוכיח שלי
שלין כוונה למק המשקה לר כלים ללא דמחו לנקות לא כטום
|| מן כצנז ונמה נעשה מלאכתו כחם שלוקח קצת מן המשקה ואשר
כל סינחו כ"ה מתי ששמוכו להציל כצנז לנד, ותחלך דודאי
סנחה מבריל למה דכל שגף ושומד פ"ט שלי כגל נדרר ולין

35. משנה ברוחה סימן שיט ס"ק נה

ואסור לשפוך השומן מן הרוטב ואפ"ל אם לא יסירם בכף אלא ישפוך בהכלי עצמה דהוה כבורר ביד ולא בכלי וכנ"ל

6

מ"מ אסור להשוּמֵן מקרי פסולת לגבי הרוטב אם אינו רוצה לאכול השומן לאלתר ופסולת מתוך האוכל אסור אף אם רוצה לאכול האוכל לאלתר כמש"כ בריש הסימן ואם שפך ביחד עם השומן גם מקצת מן הרוטב שרי {אחרונים}

Rav Ribiat p. 421. 36

One must therefore remove a substantial part of good with bad to avoid borer, because as explained, where the amount of good is minute and insignificant by comparison to the bad, only the bad is regarded as being removed.

37. ארמות שבת גיד

הבורר מין שאינו מעוניין בו על מנת להושיטו לאחר

יד) היו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים והוא אינו מעוניין לאכול אחד מהם, מותר להוציאו מהתערובת ולהושיטו לחברו המעוניין לאוכלו, דכיון שהוא מושיטו לחברו על מנת לאוכלו הרי זה נידון כדרך אכילה, וכשאר בורר אוכל מתוך פסולת שהותר כאשר עושה זאת בידו על מנת לאוכלו לאלתר.

ה. ע"י פמ"ג סי' שייט במ"ז ס"ק ב', וכן כתב הגרשו"א זצ"ל, מובא בספר שש"כ פרק ג' הערה י"ג. ויש בדין זה חידוש, דאף שעיקר נטילת המין הזה מהתערובת נעשתה כדי לתקן את האוכל המתח לפניו ולהוציא ממנו את המין שאינו מעוניין בו, מ"מ לא דיינינן הוצאה זו כהוצאת פסולת מאוכל משום דסו"ס הרי זו הושטת אוכל על מנת לאוכלו לאלתר. ויל"ע אם היחר זה נאמר אף באופן שחברו אינו אוכל זאת לאלתר ממש, אלא שהוא סמוך לטעודתו, דשמא י"ל דכיון שהבורר עצמו עוסק כבר עכשיו באכילה והאוכל נתקן עבורו מיד, ואילו חברו עתיד לאכול זאת רק בעוד זמן, שמא חל על המעשה טפי שם ברירת פסולת מאוכל מאשר שם נטילת אוכל מן הפסולת עבור חברו. וע"י בהערה הבאה כמה שכתבנו בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. וכתב לן מו"ר הגר"ש איערבאך שליט"א דמסתמא אסור להוציא אוכל שאינו מעוניין בו ולהושיטו לבין המסובים למצוא מי שרוצה לאוכלו, ולא מיבעי בלא מצא דמסתמא חשיב בורר אלא אף במצא מי שיאכלנו מ"מ ככה"ג עיקר פעולתו להוציא מה שאינו מעוניין בו. וה"ה אם מושיט את האוכל הזה לאדם מסויים ומנסה לשכנעו לאכול או להאכילו כע"כ, עיקר פעולתו היא הוצאת אוכל שאינו מעוניין לאכול [אף שאם היתה תערובת אוכלין ומוציא א' מהם ע"מ להושיטו לאדם מסויים ולשכנעו לאכול חשיב שפיר בורר אוכל ע"מ לאוכל לאלתר אף אם הלה התעקש ולא אכלו, מ"מ בנידון הנ"ל עיקר פעולתו להוציא מלפניו את המין שאינו מעוניין בו עכ"ד.

38. שם עמ' סכו

... ביאור הדברים הוא דהנה בשעת האכילה ממש, כאשר האוכל בפיו, בודאי אין איסור בורר, והלועס דבר מאכל בפיו ומוצא בו פסולת רשאי להוציאה מפיו, וגדולה מזו התיר הרא"ש [מובא בשו"ע סי' שייט סט"ז] לשתות מים שיש בהם תולעים ע"י מפה, דלא שייך בורר ומשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה ושחיה אבל אם בשעת שתיה מעכב את הפסולת שלא יכנס בתוך פיו אין זה מעין מלאכה ומותר. ומעתה אמרו חז"ל דבאופן שמצטרפים שלושת התנאים הנ"ל גם זה חשיב "דרך אכילה" ושוב אין בזה משום בורר, והגדר בזה הוא דמלאכת מחשבת של בורר ענינה התיקון של האוכל, וצריך לחול על המעשה שלו שם מעשה חיקון, אך אם חל על המעשה שם של מעשה אכילה או דרך אכילה אין כאן חשיבות מלאכה, וע"י לשון החזו"א סי' ס"א שכתב "האכילה התמידית היא דרך ברירה ולא חייל עליה שם עובדא ועמל מלאכה". [וע"ע בגמ' דף ע"ד. דהבורר לבו ביום נעשה כבורר לאוצר חייב, ומבואר מזה דעיקר חשיבות בורר הוא כבורר לאוצר, דאז ניכר יותר התיקון שבאוכל ורחוק הוא מאוד מלהחשב דרך אכילה, וקמ"ל הגמ' דאף הבורר לבו ביום יצא מגדר מעשה אכילה וקיבל חשיבות מלאכה דומיא דבורר לאוצר]. ולכן כאשר בורר אוכל מתוך פסולת בידו על מנת לאוכלו לאלתר [והיינו אף כשעשה זאת סמוך לטעודה ולא בשעת האכילה ממש] אין למעשה חשיבות ברירה כלל אלא שם של מעשה אכילה או הכנה לאכילה ומותר, וע"י פי' הרי"ח שבת ע"ד: שהביא בענין זה את הגמ' בכיצה דף י"ג: "מלאכת מחשבת אסרה תורה והאי לאו מלאכת מחשבת היא", וכ"כ החזו"א שם דאף במכין סמוך לטעודה לאו בורר הוא אלא נטפל

7

לאכילה. אך כאשר מוציא פסולת מן האוכל או כאשר בורר בכלי אוי אף כשעושה על מנת לאכול לאלתר מ"מ חל על מעשהו שם מלאכה של ברירה, משום דורך ברירה לבורר פסולת מהאוכל או לבורר ע"י כלי ואין זה כדרך אכילה.

39. ט"ז אורח חיים סימן שיט ס"ק א

ונלע"ד דהך היתר דלאלתר הוא פשוט דאל"כ ודאי היאך אפשר לאכול כל אדם דודאי לא יקח המאכל כלו בפעם אחד לפיו אלא יקח א' א' לפי ראות עיניו מה שיקח תחלה יקח וא"כ ק' פשיט' דשרי.

40. ביאור הלכה סימן שיט

ויש להסתפק אם שם בורר מונח דוקא כשבורר מקודם ומכין לאכול לאלתר אבל אם בעת האכילה גופא שאוחז בידו ורוצה לאכול מוציא הפסולת ומשליכו לא שייך בורר אף שעושה דבר זה קודם האכילה דזוהו דרך מאכל או דימא לא שני אלא צריך להשליכו אחר שיאכל דוקא או שישליך מן האוכל עמו ומצאתי בספר ברכי יוסף שכתב שחלקו בדבר מהר"י אבולעפיה ומהר"ט צהלון שמהר"א מיקל ומהרי"ץ אוסר ומטעם זה אוסר להשליך הזבוב מן הכוס א"כ ישפוך ג"כ קצת משקה עמה [והובא בבה"ט] והתיר רק מטעם אחר ועיין לקמן בס"ט"ז בבה"ל וכתב הברכי יוסף דמסתמת הפוסקים שלא חילקו בזה משמע דפסולת מתוך אוכל אפילו באופן זה חייב. ובינותי בספרים ומצאתי שהראשונים פליגי בסברא זו

41. שו"ת אגרות משה אורח חיים ח"ד סימן עד

זו האם אפשר להתיר להסיר העצמות מהדג כשא"א להסיר חבשר, ע"פ מש"כ הפמ"ג בא"א ס"ס שכ"א דהיא ש"א"א בעניין אחר לא חשיב פסולת מאוכל, ולכן כשמכניס הדג לקטנים יהי מותר לעשות כן. וכן באבטיחים האם יש להתיר להסיר את הגרעינים, ומה הדין באבטיחים צהובים (קאנטעלופ, מלון) שהגרעינים באמצע הפרי.

תשובה: בהכנת דג לקטנים יש להתיר ע"פ הפמ"ג בא"א סימן שכ"א, וגם במ"ב (שם) פסק כן, ולכן כשמכין לקטנים הוא כ"א"א אבל לגדולים הא אפשר לאכול בפיו ולזרוק מפיו את העצם ואם יארע אופן ש"א"א שלא ירגיש בלעיסתו יש להתיר אבל סמוך מיד לפה.

הזזת דברים בתוך התערובת

42. ארוחת שבת גימח-מו

מה. לא נאמר איסור בורר אלא באופן שמוציא את החפץ או הפסולת מתוך התערובת, אבל אם אינו מוציאם רק מזיז אותם ממקום למקום בתערובת והכל נשאר מעורב ככתחלה הרי זה מותר.²⁰

מו. ולכן כתבו הפוסקים שאם זבוב צף ע"ג הכוס רשאי לנפח בפיו ולהזיז לצדדים כדי שיוכל לשתות, וראה הערה.²¹

מז. המחפש מפתח מסוים בתוך צרור מפתחות מותר לסלק את המפתחות האחרים לצדדים ואין בזה איסור ברירה כיון שאינו מוציאם מתוך התערובת, אך אין להוציא את המפתחות שאינו זקוק להם מתוך הצרור.²²

שימוש בכרטסת

מז*. כרטסת, שהיא קופסה שיש בה כרטיסים שעליהם רשומים שמות

ספרים או שמות אנשים וכיוצ"ב, מותר לחפש בה את הכרטיס הנחוצך לו אף שהוא צריך להזיז כרטיסים שאינו מעוניין בהם ולסלקם לצד האחר, ואין זה כבורר פסולת מן האוכל כיון שכל הכרטיסים נשארים בתוך הקופסה, והרי זה כהזזת חפצים שונים בתוך התערובת, שנתבאר בסעיפים הקודמים שאין בזה איסור בורר.

ומטעם זה מותר גם להתזיז כרטיס שהוצא מן הכרטסת למקומו, אף שהוא צריך לחפש את מקומו בתוך התערובת על ידי העברת כרטיסים מצד זה לצד האחר.

וכן מותר להוציא מהכרטסת כרטיסים שהוא מעוניין בהם לשימוש לאלתר, ולכן רשאי גבאי בית הכנסת להוציא מהכרטסת כרטיסים שבהם רשומים שמות האנשים שהוא מעוניין לקרוא להם לתורה, אם עושה זאת בסמוך לתחילת התפילה.

אמנם, אם לאחר קריאת התורה יש בידו כמה כרטיסים בחבילה אחת אסור להחזיר כל כרטיס למקומו, משום שחבילה זו נחשבת תערובת, ומיון